

Gruodžio pabaigoje Šakių, Kupiškio ir Kauno rajonuose uždaromi paskutiniai vaikų globos namai. Juose gyvenantys tėvų globos netekę vaikai perkelti į šeimos aplinkai artimesnius šeiminius namus – butus ar individualius namus, kuriuose gali gyventi iki aštuonių vaikų. Globos specialistų teigimu, pagrindiniu tikslu išlieka, kad kuo daugiau tėvų globos netekusių vaikų gyventų pas globėjus, budinčius ar nuolatinis globotojus.

Vaikų globos namų uždarymas – tai 2014 m. prasidėjusios vaikų globos institucijų pertvarkos dalis. Tuomet Lietuvoje veikė 95 vaikų globos namai, per dešimtmetį jų kryptingai atsisakyta.

Pasak socialinės apsaugos ir darbo ministrės Ingos Ruginienės, vaikų globos sistemos deinstitutionalizacija Lietuvoje yra vienas esminių socialinės politikos pokyčių. „Pradėjus pertvarką 2014 metais, dideliuose vaikų globos namuose gyveno daugiau nei 3500 vaikų, o šiandien norime drąsiai paskelbti apie tokių namų uždarymą. Per visus šiuos metus daugiau dėmesio skyrėme šeimoms, kad vaikai galėtų saugiau augti savo tėvų šeimose – pradėjome teikti kompleksines paslaugas šeimai, sustiprinome vaikų dienos centrus ir šeimų socialinę priežiūrą“, – sako I. Ruginienė.

Ministrės teigimu, suprantama, kad siekiant užtikrinti svarbiausias vaiko teises, paslaugas reikia teikti ne tik šeimoms, išgyvenančioms krizę, bet ir šeimoms, kuriose auga likę be tėvų globos vaikai.

„Lietuvoje 2018 m. startavo globos centrai, kurių šiuo metu yra 66, atsirado profesionalių globotojų institutas – budintys ir nuolatiniai globotojai, aktyviai buvo stiprinama šeimynų veikla, taip pat dalis vaikų apsigyveno šeiminiuose namuose. Jų šiuo metu turime 177 ir juose auga 1032 vaikai. Tokie pokyčiai ne tik suteikia galimybę vaikams augti mylinčioje ir palaikančioje šeimos aplinkoje, taip stiprinant jų emocinę gerovę, bet taip pat prisideda ir prie bendruomenės stiprinimo bei atsakingo vaikų priežiūros užtikrinimo. Tolimesnis mūsų tikslas skamba taip: „Kiekvienas vaikas vertas augti šeimoje“, – sako I. Ruginienė.

Didžioji dalis tėvų globos netekusių vaikų gyvena šeimose

Skaiciuojama, kad per dvidešimtmetį globojamų vaikų skaičius institucijose sumažėjo šešis kartus. 2002 m. vaikų globos namuose gyveno daugiau nei 6700, 2014 m., pertvarkai tik prasidėjus, daugiau nei 3500 vaikų. Šiuo metu kiek daugiau nei 1000 vaikų gyvena šeimos aplinkai artimuose šeiminiuose namuose – bendruomenėje.

Dabar didžioji dalis – apie 6000 tėvų globos netekusių vaikų – gyvena šeimose: pas globėjus, budinčius globotojus, nuolatinus globotojus ar šeimynose.

Pasak Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos direktorės Ilmos Skuodienės, paskutiniųjų vaikų globos namų uždarymas Lietuvoje – reikšmingas pasiekimas visoje globos sistemoje bei suteikta didesnė galimybė tėvų globos netekusiems vaikams augti šeimai artimoje aplinkoje.

„Pastaraisiais metais globos srityje įgyvendinti pokyčiai leido mums vis empatiškiau rūpintis tūkstančių globojamų vaikų gerove – atrasti naujas globos formas, pritraukti atsakingai globos misijai pasirengusias šeimas, suteikti daugiau kokybiškų paslaugų globėjams ir jautrią gyvenimo patirtį turintiems vaikams. Tad uždaryti paskutiniai vaikų globos namai šiame pokyčių kelyje tapo esminiu lūžiu. Tikiu, jog keletas užvertų šių globos institucijų durų padės globojamiems vaikams greičiau atverti savų, tikrų namų duris – pas jų laukiančius ir juos mylinčius žmones“, – sako I. Skuodienė.

Valstybės kryptis – į vaikų gyvenimą šeimoje

Pasak Rugilės Ladauskienės, globos centrų vienijančio tinklo „Vaikai yra vaikai“ vadovės, didžiųjų vaikų globos namų uždarymas rodo aiškią valstybės kryptį, kuri orientuota į vaikų gyvenimą šeimos aplinkoje. Prie to bene labiausiai prisidėjo 2014 m. prasidėjusi vaikų globos institucijų pertvarka.

„2014 m. buvo nuspręsta, kad vaikai negali augti didelėse institucijose. Jie turi gyventi ne įstaigose, atskirtose tvoromis nuo gyventojų ir realaus socialinio gyvenimo, o bendruomenėje, tokiuose pačiuose namuose, kaip ir gyvena visuomenė“, – teigia R. Ladauskienė.

Vaikų globos ekspertės teigimu, prieš 20 metų buvo svarstoma, kur suteikti prieglobstį vaikui, siekiant užtikrinti bazinius jo poreikius. Taip vaikams namais tapdavo internatai, kitaip vadinami vaikų namais, pavyzdžiui, Alytuje ar Marijampolėje viename pastate gyvendavo gerokai daugiau nei 100 vaikų.

„Dar visai neseniai, prieš dešimtmetį, Lietuvoje veikė penkeri kūdikių globos namai, į kuriuos per metus patekdavo apie 100 kūdikių – tai ypač skaudi mūsų šalies praeitis. Tačiau pamažu tiek valdžios atstovai, tiek visuomenė suprato, kad vaikams svarbiausia vieta yra šeima, kur jie gali saugiai augti, vystytis taip, kaip užkoduota žmogaus prigimtyje – atliepiant fizinius, socialinius, emocinius, ugdymosi ir kitus vaiko poreikius“, – teigia R. Ladauskienė.

Nuo 2008 m., pagal specialią programą, prasidėjo globėjų rengimas, kuris išibėgėjo 2014 m. Po ketverių metų, 2018 m. nusprendus uždaryti kūdikių globos namus, veiklą pradėjo budintys globotojai, galintys priimti vaikus laikinai, šeimoje ištikus krizei. Tuo pat metu išsiplėtė ir paslaugos krizę patyrusiai šeimai – įsteigti krizių centrai šeimai, kur teikiama intensyvi pagalba, prasidėjo atvejo vadybos veikla, centralizuota vaikų teisių apsauga.

Šeiminiuose namuose gyvena daugiau nei 1000 vaikų

Globos specialistų teigimu, šiuo metu Lietuvoje yra likusios tik kelios vaikų globos institucijos didžiuosiuose miestuose, kur gyvena 76 vaikai su negalia ir jiems reikalingos specialios sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugos bei veikia būtina įranga.

Uždarius visus vaikų globos namus, gruodžio mėn. pabaigos duomenimis, Lietuvoje veikė 177 šeiminiai namai, kuriuose gyvena 1032 tėvų globos netekę vaikai, iš kurių – 843 vyresni nei 10 metų amžiaus.

„Šeiminiai namai, kuriuose vidutiniškai gyvena po šešis vaikus, yra kur kas tinkamesnė vieta vaiko raidai ir socialinių įgūdžių ugdymui, nei vaikų globos namai. Čia jiems skiriama daugiau dėmesio, mokoma savarankiškumo, vaikai gyvena lyg namuose ir yra atsakingi už savo gyvenamą vietą. Visgi nėra saugesnės ir stabilesnės vietos vaikams nei šeima – globėjų ar rūpintojų, nuolatinio globotojo ar šeimynos“, – teigia R. Ladauskienė.

Gruodžio mėn. duomenimis, Lietuvoje yra 3314 fizinių vaiko globėjų (rūpintojų), 251 budintis globotojas, 54 šeimynos ir 9 nuolatiniai globotojai, priklausantys nuo liepos 1 d. veikiančiam Nuolatinio globotojo institutui ir gaunantys atlygį už ypatingą vaikų globą.

Globos specialistų teigimu, nors susidomėjimas ir apsisprendimas globoti Lietuvoje auga, tačiau nuolat trūksta globėjų, budinčių ar nuolatinį globotojų. Visą informaciją apie globą ir įvaikinimą surasite www.globoscentrai.lt, taip pat paskambinę į nemokamą Vaiko teisių liniją 0 800 10 800.

